

ЕМОЦІЙНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ

Ставицька Н.П., Ставицький С.О., Войналович О.О.

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»

Київський національний педагогічний університет імені М.Драгоманова

Обґрунтована доцільність організації навчання у вищій школі з урахуванням психологічних механізмів впливу на процес професійного становлення особистості. Значна увага приділена засобам емоційного стимулювання і подолання стресу.

Ключові слова: емоції, стимул, свідомість, почуття, воля.

«Емоції - особливий клас психічних станів, які відображають ставлення людини до навколишнього світу, до інших людей, до самої себе та до результатів своєї діяльності», - так визначає поняття І.С. Вітенко [1]. Будь-яка діяльність людини супроводжується певними як позитивними, так і негативними емоційними станами. Емоційні реакції здійснюють істотний вплив на всі без винятку форми нашої поведінки, певною мірою формують характер. Важливим чинником у діяльності викладача і куратора академічної групи є вміння формувати позитивні емоційні стани, які підвищують працездатність як особи, так і колективу. Сприятливий емоційний тон підтримується відсутністю негативних психологічних станів: тривоги, емоційних стресів, психічної напруженості тощо.

Як свідчить практика, наслідком низьких пізнавальних можливостей особистості стає тривалий і складний за своєю психологічною природою процес її професійного становлення. Тривожність виникає у зв'язку з можливими неприємностями, непередбаченими ситуаціями і виражається негативними емоційними переживаннями. Змістові характеристики тривожності студентів такі: переживання соціального стресу, страх самовираження, страх перевірки знань, страх не відповідати очікуванням оточення, проблеми і страхи в стосунках із викладачами. Ці фактори значно знижують ефективність інтелектуальної діяльності: погіршується здатність адекватно оцінювати наявну ситуацію, вміння оперативної перебудови програми діяльності відповідно до змінених умов, здатність приймати нестандартні рішення. Хронічний конфлікт і стрес можна з упевненістю вважати факторами, які впливають на здоров'я особистості.

На жаль, реалії сучасного буденного життя унеможливають уникнення шкідливої дії негативних емоційних факторів. Застосування засобів емоційного стимулювання дає можливість пом'якшувати їх і навіть нейтралізувати. Саме тому емоційна сфера діяльності викладачів ніколи не залишалася поза увагою фахівців різних напрямів: медиків, нейрофізіологів, психологів, педагогів. Останні розглядали проблему емоційних стимулів як одну з провідних. Видатний педагог Я.А. Коменський писав: «Ми повинні намагатися, щоб усі знання були представлені почуттями, щоб самі предмети, будучи безпосередньо в наявності, зворушували, приводили в рух, привертали б почуття, а останні, в свою чергу, - розум (свідомість)» [2].

Сучасному викладачеві вищої школи дуже важливо вміти бачити, відчувати, усвідомлювати причини явищ, які викликають несприятливі емоційні стани в молоді, визначати шляхи їх усунення чи регулювання ними. Саме емоційна сфера стає тим підґрунтям, на якому формується свідомість особистості, її почуття і воля. Педагог має бути носієм позитивних емоцій, використовувати весь арсенал педагогічних стимулів, володіти засобами емоційного стимулювання.

Термін «стимулус» давньогрецького походження та в буквальному перекладі означає «палиця для вигону мулів і биків». У сучасній лексиці поняття дещо змінене й означає «...підштовхувати, спонукати людину до дії». Оскільки педагогічне стимулювання спрямоване здебільшого на емоційну сферу, воно має на меті формування сприятливого емоційного стану особи. До емоційних стимулів належить усе те, що найбільшою мірою сприяє внесенню в різнопланову діяльність студентської молоді творчих починань: елементи гри, романтики, проблемно-пошукових ситуацій тощо. Отже, стимул - соціальний організований вплив на свідомість, почуття і волю людей із метою підвищення трудової та громадської активності, дотримання норм і правил поведінки в громадському середовищі та побуті. Стимулювати - означає спонукати, здійснювати поштовх, імпульс до думки, почуттів і дії [3]. Сучасна педагогічна наука виділяє такі методи емоційного стимулювання: вербальні (засоби інтелектуальної сфери особистості) та методи різнопланової творчої діяльності (гра, змагання, романтика, захоплення, покарання). Важливо те, що поєднання цих видів сприяє стимулюванню вольових зусиль (самостимулюванню).

Вербальні методи стимулювання відіграють роль активізуючого характеру, що інтенсифікує процес здійснення студентами пізнавальних операцій сприйняття, запам'ятовування, відтворення; спонукають до інтелектуального розвитку, вдосконалення здібностей, навичок, таланту, тобто наукових компонентів.

Наука завжди починається із запитання. Правильний добір запитань - перша заправка в процесі спілкування зі студентською аудиторією. Адаже в запитанні закладені різні рівні внутрішньої активності: напруження, пошук, самостійне міркування. Варіативність запитань характеризує потенційний рівень емоційно-пізнавальної діяльності. Репродуктивні запитання спонукають до відтворення прочитаного, баченого і характеризують низький рівень емоційно-пізнавальної активності. Описово-ілюстративні запитання вимагають конкретики, прикладів та мають середній рівень. Оцінювальні - високий рівень, оскільки вимагають розгорнутої мотивації та стимулюють до формування власної точки зору. Найвищий рівень потенційності мають проблемно-пошукові запитання, які ґрунтуються на нестандартних доказових підходах. У практичній діяльності викладач диференціює види запитань згідно з рівнем ін-

телектуального розвитку аудиторії, віковими особливостями, формами навчально-пізнавальної діяльності, передбаченими цілями. Пріоритетними залишаються проблемно-пошукові питання, які створюють атмосферу напруження думки, пошуку, мислення й аналізу.

Ефективність навчання значно підвищується за використання проблемно-дискусійного підходу, адже студент може не тільки висловити власну думку, обґрунтувати погляди і переконання, а й зіставити їх із позиціями опонентів, відстояти власну точку зору. Народжена в ході дискусії колективна істина стає своєрідним переконанням.

Як показує практика, найчастіше педагогічні працівники під час лекційних і семінарських занять обмежуються тільки вимогами навчальної програми. Головним правилом стимулювання навчання є постановка проблемного методу і колективних форм роботи, які дають змогу кожному учаснику навчального процесу ототожнити себе з більшістю встигаючих студентів та самовдосконалитися за рахунок навчальної діяльності. Починати треба з питань, які цікавлять аудиторію. Викладач має викликати інтерес, ентузіазм, розвивати прагнення до пізнання, уникати критикування за дрібниці, намагатися щиро зрозуміти світоглядність особистості. Партнерські відносини сучасної вищої школи ґрунтуються на принципі розуміння, а не насильницької зміни поглядів і переконань. Адже мета педагога - переорієнтувати інтереси студентів на дидактичні цілі та виховні аспекти.

Запорукою успіху викладача є становлення в студентському колективі атмосфери взаємоповаги, звернення до самолюбства кожної особистості. Демонстрація досягнень має надзвичайно велике значення, оскільки більшість людей люблять слухати про себе приємні речі. Рейтинг досягнень, екран успішності, добре слово додають почуття впевненості та задоволення собою кожному суб'єкту навчання. Похвала має бути конкретною, точно адресованою і ретельно продуманою, а помилки - проаналізовані та легко поправні. Студент має вірити у власні сили, а викладач - створити добру репутацію кожному, встановити комплекс переваг і примушувати їх постійно досягати та вдосконалювати.

Треба частіше застосовувати заохочення. Тільки за таких умов студенти будуть із задоволенням виконувати запропоновані їм завдання.

Отже, найпоширеніші засоби емоційного стимулювання і подолання стресу - це використання кожним викладачем новітніх освітніх прийомів навчання, а саме: враховувати інтереси і наміри, опиратися на бажання; схвалювати успіх, формувати почуття власної гідності; звертатися до самолюбства і критикувати, співпереживаючи. Усі ці емоційні стимули дозволять педагогічному працівникові створити колективні й індивідуальні комплекси переваг у студентському колективі та спонукають кожного прагнути до самовдосконалення.

Список використаної літератури

- 1 Вітенко І.С. Основи психології. Основи педагогіки / Вітенко І.С., Борисюк А.С., Вітенко Т.І. - К. : Видавництво «Книги-XX1», 2006. - 200 с.
- 2 Коменский Я.А. Великая дидактика (Избранные главы) / Я.А. Коменский. - М.: Педагогика, 1989. - 416 с.
- 3 Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: [навч. посіб.] / С.Г. Карпенчук. - К. : Вища школа, 1997. - 304 с.